

Ekonomiczne przemiany w rolnictwie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej

Jerzy Wilkin

Wydział Nauk Ekonomicznych
Uniwersytetu Warszawskiego
i Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN

Reformy WPR a środowisko,
Puławy 28-28.10.2008

Droga Polski do UE

- 1989 – początek transformacji postkomunistycznej;
- 1991 – European Agreement – pierwszy krok w kierunku integracji europejskiej;
- 1999 – rozpoczęcie negocjacji w sprawie członkostwa w UE;
- 2000 – formalne rozpoczęcie okresu przedakcesyjnego;
- Lipiec 2002 – rozpoczęcie realizacji programu SAPARD
- Grudzień 2002 – zakończenie negocjacji o członkostwo;
- Czerwiec 2003 – referendum w sprawie członkostwa Polski w UE (77% poparcia, 66% na obszarach wiejskich)
- 1 maja 2004 – Polska i siedem innych krajów postkomunistycznych przystępuje do UE

Etapy transformacji i adaptacji polskiego rolnictwa

- Post-socjalistyczne zmiany systemowe, pozwalające się dostosować do warunków gospodarki rynkowej;
- Dostosowania do warunków systemowych Unii Europejskiej i Wspólnej Polityki Rolnej;
- Dostosowania do systemu gospodarki światowej i liberalizujących się warunków handlu

Stosunek rolników do integracji przed 2004 – więcej obaw niż nadziei

- Źródła obaw:
  - Bolesne doświadczenia reform rynkowych po 1990 (terapia szokowa);
  - Presja konkurencyjna krajów UE-15 na rynki krajów ESW (asymetryczna liberalizacja);
  - Skomplikowane, zbiurokratyzowane i nieprzejrzyste zasady funkcjonowania Wspólnej Polityki Rolnej UE
  - Niewielka wiedza o korzyściach i mechanizmach WPR

Czego polscy rolnicy oczekiwali od akcesji?

- Znaczącego wzrostu wsparcia dla rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich;
- Wyższych cen na produkty rolne i wyższych dochodów;
- Łatwiejszego dostępu na rynki UE i jednakowego traktowania rolników z nowych i starych krajów członkowskich;
- Stabilizacji polityki rolnej i jasnej perspektywy rozwoju rolnictwa.

Wzrost wsparcia dla rolnictwa w Polsce, w ramach WPR, w mld EUR

Składniki WPR	Średniorocznie w 2004-2006	Średniorocznie w 2007-2013
Wsparcie cen	2,0	1,5
Płatności bezpośr.	1,8	2,8
PROW + SPO	1,5	2,2
RAZEM	5,3	6,5

Ogólna wartość wsparcia dla rolnictwa 2003-2006, mln PLN

	2003	2004	2005	2006
Wydatki z budżetu krajowego	4 378	5 641	6 905	8 714
Wydatki z budżetu UE	702	5352	8 808	9 801
Wydatki łącznie	5 080	10 993	15 713	18 515

Zmiana cen skupu produktów rolnych w 2005, w stosunku do średnich cen w latach 2001-2003

- Bydło 51%
- Mleko 26%
- Ziemniaki 6%
- Trzoda chlewna 3%
- Drób 2%
- Żyto -20%
- Pszenica -21%

(ceny zbóż wydatnie wzrosły w następnych dwóch latach)

Handel produktami rolno- spożywczymi

	2003	2004	2005	2006	2004	2005	2006
	EUR milion				2003 = 100.0		
Eksport prod. rolno- spożywczych,	4 010	5 242	7 028	8 291	130.7	175.2	206.7
w tym do UE	2 617	3 782	5 191	6 314	143.5	198.4	241.3
Import prod. rolno- spożywczych,	3 557	4 406	5 373	6 174	123.9	151.1	173.6
w tym do UE	2 176	2 764	3 338	3 796	125.1	155.7	174.5
Bilans handlu prod. Rolno- spożywczymi,	453	836	1 654	2 117	184.3	364.8	466.8
w tym z UE	441	1 018	1 802	2 518	234.3	409.0	571.2

Reformy WPR a środowisko,
Puławy 28-28.10.2008

Zużycie nawozów mineralnych (w kg NPK na 1 ha użytków rolnych)

Lata	NPK w kg
1999/2000	85,8
2001/2002	93,2
2003/2004	99,3
2004/2005	102,4
2005/2006	123,3

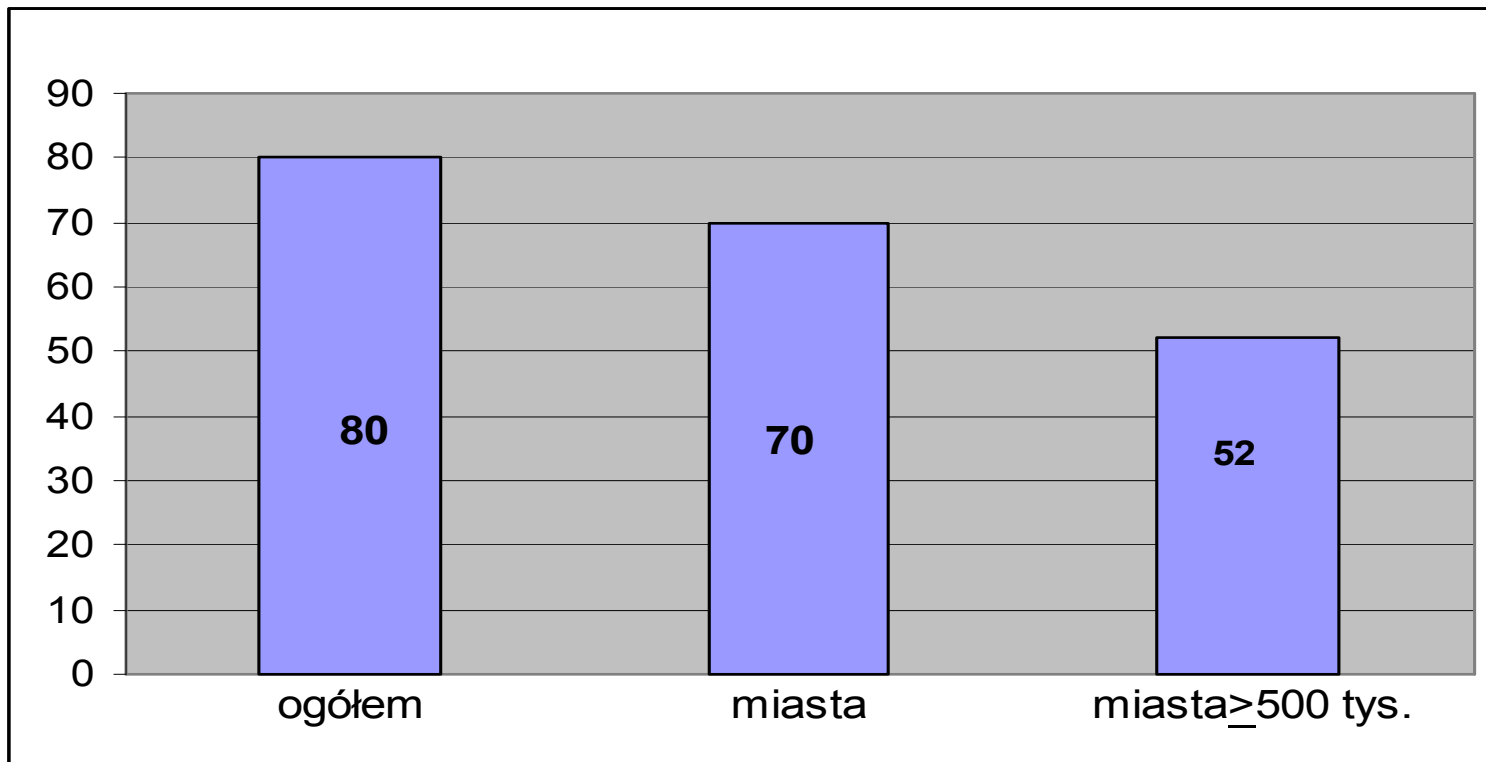
Zmiany w strukturze gospodarstw

- W 2007 r. było w Polsce 2 574 tys. gospodarstw powyżej 0,1 ha i 1808 tys. powyżej 1 ha
- W latach 2002-2007 następował ubytek gospodarstw mniejszych: 0,1-20 ha i wzrost liczby gospodarstw większych, powyżej 20 ha, a zwłaszcza powyżej 50 ha.
- Liczba gospodarstw o powierzchni powyżej 20 ha wynosiła 127 tys., co stanowi ok. 7% gospodarstw w kraju (o powierzchni powyżej 1 ha)

Gospodarstwa rolne w Polsce według FADN

- Wzrost dochodów w gospodarstwach w latach 2004-2006 o 45%
- Udział dopłat w dochodach gospodarstw wyniósł średnio 49%
- Nastąpił wzrost inwestycji w gospodarstwach średnich i dużych
- Tylko ok. 250 tys. gospodarstw rolnych uzyskiwało dochody „parytetowe” i realizowało inwestycje netto

Relacja dochodów wiejskich gospodarstw domowych do dochodów gospodarstw domowych ogółem, gospodarstw miejskich razem i gospodarstw wielkomiejskich w 2006 r. (%)

Znaczenie dochodów z gospodarstwa rolnego dla gospodarstw domowych w Polsce (udział w dochodach rozporządzalnych w %)

- Przeciętne gospodarstwo domowe w kraju: ok. 5%
- Przeciętne gospodarstwo domowe na wsi: 15%
- Gospodarstwo domowe związane z rolnictwem: 25%
- Gospodarstwo domowe rolnika: ok.. 65%

Znaczenie wsparcia unijnego dla rolnictwa

Łącznie do końca 2007 r. sektor rolny został wsparty w ujęciu kasowym kwotą prawie 32 mld zł pochodzących z programów unijnych, z czego około 30 mld zł trafiło do gospodarstw rolnych. Jednak bardzo duża liczba potencjalnych beneficjentów oraz istotne niedomagania strukturalne rolnictwa w Polsce sprawiają, że w przypadku zdecydowanej większości gospodarstw rolnych środki te zaledwie łagodzą trudną sytuację ekonomiczną gospodarstw rolnych i socjalną związanych z nimi gospodarstw domowych. Tylko w gospodarstwach najsilniejszych, największych ekonomicznie i obszarowo środki unijne stanowią znaczący bodziec rozwojowy.

(W. Poczta – „Polska wieś 2008”)

Pozytywne skutki integracji Polski z UE

- Przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego
- Wydatne zwiększenie wsparcia dla rolnictwa
- Przyspieszenie tempa wzrostu eksportu, w tym produktów rolno-spożywczych
- Zwiększony napływ inwestycji zagranicznych
- Poprawa standardów produkcji i jakości produktów żywnościowych
- Ożywienie inwestycji w rolnictwie
- Poprawa rentowności przedsiębiorstw przemysłu spożywczego
- Wzrost prestiżu społecznego rolników

Negatywne skutki integracji

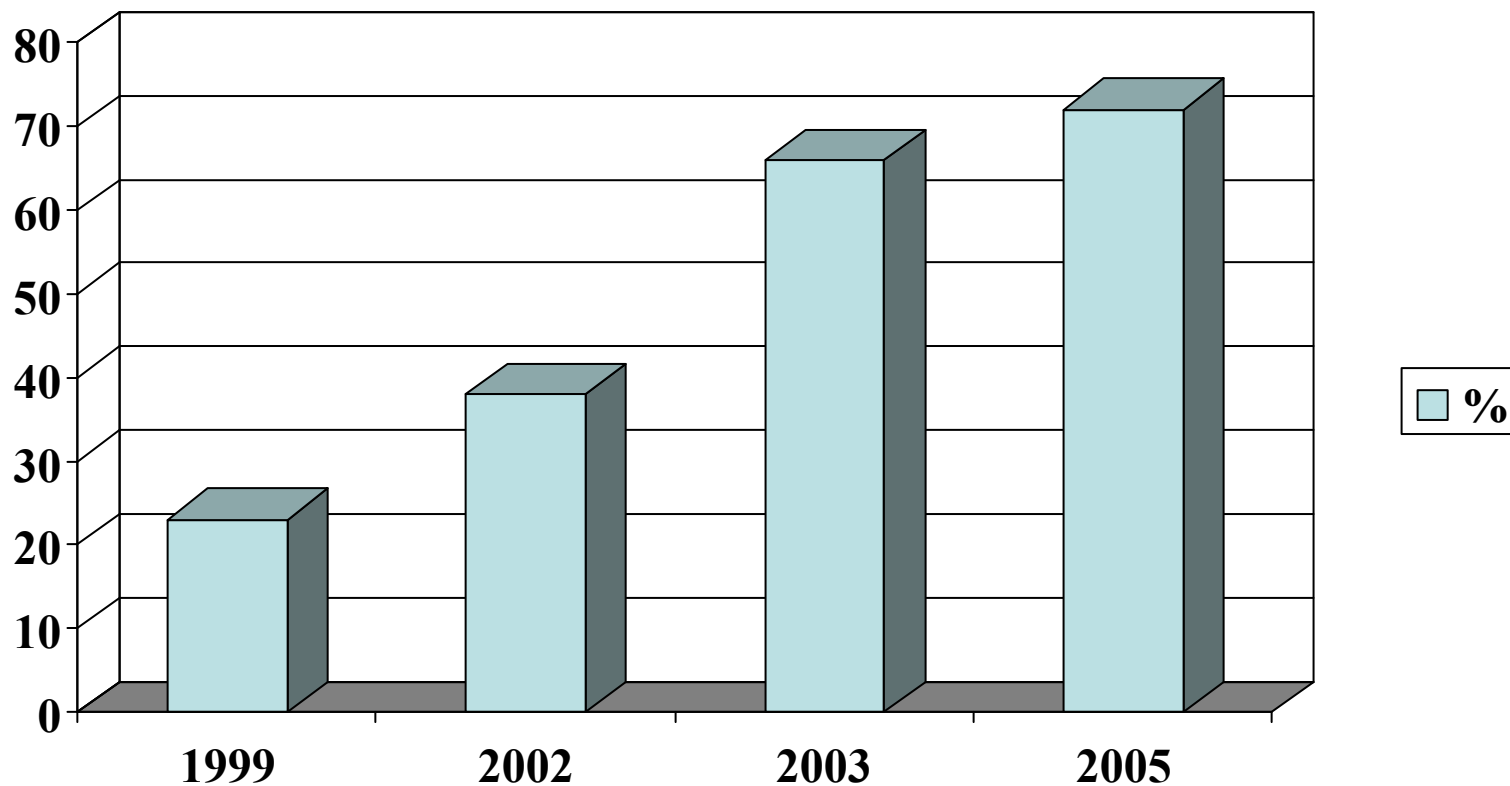
- Wzrost stopy inflacji
- Zahamowanie przekształceń strukturalnych w niektórych regionach kraju
- Wzrost kosztów produkcji rolnej
- Zwiększenie zróżnicowania dochodów w rolnictwie
- Szybki wzrost cen ziemi rolniczej

Zadowolenie z osiągniętych dochodów

- Porównanie poziomu zadowolenia mieszkańców wsi z całym polskim społeczeństwem pokazuje, że obie grupy stały się sobie bliższe. Bardzo i raczej zadowolonych z własnych dochodów jest 25% mieszkańców wsi i 28% Polaków. Zaś niezadowolonych (bardzo i raczej łącznie) jest 47% mieszkańców wsi i 44% Polaków. Subiektywne poczucie mieszkańców wsi jest nieco gorsze, ale różnica jest bardzo niewielka („Polska wieś 2008)

Zmiana poparcia polskich rolników dla integracji Polski z UE

(% rolników popierających integrację)

Reformy WPR a środowisko,
Puławy 28-28.10.2008

Integracja Polski z UE

- cywilizacyjny przełom w rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich

- Wzrost dochodów rolniczych i wzmocnienie podstaw modernizacji rolnictwa;
- Włączenie rolnictwa w nowoczesny system finansowy;
- Wzrost aspiracji edukacyjnych i poprawa wskaźników skolaryzacji na wsi;
- Szybka poprawa stanu infrastruktury obszarów wiejskich;
- Wzrost świadomości ekologicznej wśród rolników i upowszechnianie się programów agrośrodowiskowych

Główne globalne wyzwania dla polskiego rolnictwa

- Zaostrzająca się sytuacja żywnościowa świata i szybki wzrost cen żywności;
- Niestabilność międzynarodowych rynków rolnych i wzrost spekulacji na tych rynkach;
- Kryzys finansowy na świecie 2008
- Żywność czy biopaliwa? – zaostrzająca się konkurencja o zasoby rolnictwa;
- Nowe uwarunkowania upowszechniania się GMO;
- Zmiany klimatyczne i konieczne dostosowania do nich;
- Niepewny los negocjacji handlowych w ramach WTO;
- Nawrót protekcjonizmu rolnego w niektórych rejonach świata;
- Niepewny kształt WPR po 2013